

EĞİTİM FAKÜLTESİNDE OKUYAN ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM BECERİLERİNİN FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİYücel KAYABAŞI¹
Seren Ahen AKCENGİZ²**ÖZET**

Bu araştırmanın amacı, Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle cinsiyeti, öğretim türü (birinci öğretim veya ikinci öğretim), okudukları bölümün sayısal veya sözel olması, bitirdikleri lise türü, ailelerin tutumları, yaşadıkları yere göre görüşleri ile yine Öğretmen adaylarının bu üç iletişim becerileri arasındaki anlamlı farklılığa bakılmıştır. Araştırmaya Gazi Eğitim Fakültesinde farklı bölümlerde okuyan 368'i kız ve 249'da erkek olmak üzere toplam 617 öğretmen adayı katılmıştır.

Aday öğretmenlerin görüşlerini almak için betimleme-tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak anketten yararlanılmıştır. Elde edilen bulgular, bilgisayar ortamında SPSS programında istatistiksel çözümleri yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırmada bağımsız "t" testi, Tek Yönlü ANOVA ve çok değişkenli WILKS'in LAMBDA testi kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileri ile cinsiyetleri, öğrenim türleri(birinci ve ikinci öğretim), ailelerin tutumları, yaşadıkları yer ile derslerin sayısal ya da sözel olmaları arasında anlamlı bir fark görülmezken, bitirdikleri lise türü ve ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre ise anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: İletişim, İletişim Becerisi, Zihinsel Beceri, Duyuşsal Beceri, Davranışsal Beceri

EXAMINING DIFFERENT ASPECTS OF COMMUNICATION TALENTS OF CANDIDATE TEACHERS WHICH ARE READING IN GAZI EDUCATION FACULTY**ABSTRACT**

This research's aim is to examine different aspects of the ideas which are related to the communication talents of candidate teachers in Gazi University education faculty. With teacher candidate's mental, affective and behavioral communication talents; gender, type of education (first or second education), whether their department is quantitative or verbal, type of their high school, their family's behavior and their comments on their hometown is concerned. Also these differences on the three communication talents are concerned for

¹ Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü yucelk@gazi.edu.tr

² Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Yük.Lis.Öğr.

s.akcengiz@hotmail.com

Bu makale 2012 Yılında Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Eğitim Bilimleri Araştırmaları Sempozyumunda Bildiri Olarak Sunulmuştur.

teacher candidates. Research includes 617 people in total; 368 women and 249 men reading in Gazi Education Faculty.

Description-survey method is used, to get the information from the students. Survey was the tool for data collecting. The findings were evaluated statistical resolution in SPSS programme. In the research; independent “t” test, one way ANOVA and WILK’s multivariate LAMBDA test were used.

According to the findings, there are no definite difference found between whether their department type (quantitative or verbal), to the teacher candidate’s mental, affective and behavioral communication talents; gender, type of education (first or second education), whether their department is quantitative or verbal, type of their high school, their family’s behavior. However some differences found when it comes to their type of high school and socio-economical level.

Key Words: Communication, Communication Talent, Mental Talent, Affective Talent, Behavioral Talent

1.GİRİŞ

İletişim, insanlar arası etkileşimin temel yapısını oluşturur. Günlük yaşantıların temeli insan ilişkilerine dayanır ve insanoğlu iletişim sayesinde ilişkilerini düzenler. İnsanı insan yapan belki de en önemli özellik, iletişim yeteneği ve bunun sonucunda ortaya çıkan kültürel birikimdir. İletişim, bir düşüncenin bir duygunun yüz anlatımı, el, kol, baş hareketleri, konuşma ya da yazı, telefon, radyo, televizyon gibi bilişim araç ve gereçlerinden yararlanarak bir kimseden başka bir kimseye iletimidir(Demirel 2003, 64).

İletişimin insan hayatında taşıdığı önem, insan hayatını kolaylaştıran ve toplumsallaşma sürecinde oldukça etkili olan işlevleriyle ilişkilidir. Gürken (1997)’e göre iletişimin en temel işlevi bilgi sağlama işlevidir. Bilgi, toplumsallaşma ve çevre ile uyumlu ilişkiler kurulabilmesi için gereklidir ve birey, iletişim kurarak bilgiye ulaşır. Karar verme süreci, yeterli ve doğru bilgiye ulaşma ile yakından ilişkilidir ve bu bağlamda iletişim, karar verme süreci için de önemlidir. İletişimin bir başka işlevi, ikna etme ve etkileme işlevidir. İkna etme ve etkilemede, karşı tarafı değiştirme amacı bulunmaktadır(Kaşıkçı, 2006: 17-18). İkna etmede kişinin istek, düşünce ve tutumlarının aksi yönde bir değişim amaçlanırken, etkilemede istek ve tutumlara aykırı düşmeyen bir değişim amaçlanmaktadır.

İletişimin kurulabilmesi her şeyden önce olay veya durumla ilgili tüm olasılıkların dikkate alınmasıyla mümkün olabilmektedir. İletişim sürecinde herhangi bir noktaya takılıp kalma ise süreci olumsuz yönde etkileyebilir (Özer, 1995). İletişim becerileri ile birey davranışlar yoluyla iletilen mesajın ardındaki amaç ve niyeti anlamaya çalışırken, olası alternatifleri farklı açılardan değerlendirebilmekte ve farklı davranışlar geliştirebilmektedir (Korkut, 1996). Bu nedenle de etkili iletişimle hem mesajı verenin hem de mesajı alanın ulaştığı nokta birbirine oldukça yaklaşmaktadır. İletişim becerileri, kaynak ve hedef konumundaki bireylerin kendilerini diğerinin yerine koymasını da kolaylaştırdığı için bireylerin birbirlerine geri bildirim vermelerini de sağlamaktadır.

İletişimde önemli olan her şeyden önce, başkalarıyla iyi ilişki/iletişim kurabilmek için kendimizle çok iyi iletişim kurmamızın gerekliliğidir. İyi bir iletişimci hem kendi iç dünyasını hem de karşıdaki kişinin davranışlarını gerçekçi bir biçimde değerlendirmesini bilir. Karşısındakinin farkında olan kişi ise, onun davranışlarının nasıl bir iç dünyadan

geldiğini, tecrübelerini ve yaşantılarının ne olduğunu anlar. İyi bir iletişim yeteneği olan kimse, iletişim kurduğu kimsenin bedeninin duruşu, sesinin tonu ve iç dünyası hakkındaki ipuçlarını anında görür ve onları anında değerlendirmeye çalışır (Cüceloğlu,2002).

Özellikle insan ilişkileri ile ilgili mesleklerde çalışanların başarısı iletişim becerilerini etkin olarak kullanabilmelerine bağlıdır (Erkal,1992). Bu nedenle psikolojik danışmanlar, psikologlar ve halkla ilişkiler uzmanları, yöneticiler, bütün öğretmenler gibi beden eğitimi öğretmenleri ve antrenörler de sürekli olarak iletişim becerilerini geliştirmek zorunda kalmaktadırlar. Bu zorunluluk sadece meslek ilişkileriyle sınırlanmayıp ev ve aile gibi sosyal hayatı kapsayan tüm ilişkilerde de gerekliliğini hissettirmektedir.

Doğduğunda diğer canlılara oranla çok zayıf olan insanoğlunun doğaya ve diğer canlı türlerine olan üstünlüğünün kaynağının da bu kültürel birikim ve iletişim yeteneği olduğu söylenebilir. İletişim sayesinde başkalarının duygularını, düşüncelerini, yaşantılarını keşfeder, paylaşır, etkiler ve etkilenir. İnsan, doğuştan iletişime ilişkin bir donanımla dünyaya gelse de iletişim örüntüleri, iletişim becerileri bir anda insanın karşısına çıkmaz. Birey çevre ile etkileşime girerek iletişim kurmayı ve en önemlisi sosyalleşmeyi öğrenir. Sosyalleşme ve bilgi edinme ortamlarından biri olan okul, iletişim biçiminin gelişmesinde ve öğrenmede önemli bir rol oynamaktadır. Kendimizi, çevremizi, ait olduğumuz toplumu anlamamız için iletişim şarttır. Günümüzde ortaya çıkan başta kişiler arası ilişkilerdeki sorunlar ve bu sorunlara bağlı ortaya çıkan pek çok psikolojik bozukluğun temelinde iletişim becerilerindeki eksikliğin yattığı söylenebilir (McKay, M., Davis, M. & Fanning, P. 2006, 28;).

Oskay (1993) ve Kavcar ve Oğuzhan (2004)' a göre öğrenme ve öğretme bir iletişim sonucu gerçekleşmektedir. Öyle ki, bireylerin eğitimleri sırasında her türlü öğrenmeyi gerçekleştirebilmeleri, büyük ölçüde iletişim becerilerini etkili kullanmalarına bağlıdır. Eğitimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi özellikle öğretmenlerle öğrenciler, yöneticiler ve diğer çalışanlar arasında etkili iletişimin gerçekleşmesini gerektirir (Çilenti, 1998; Aspy ve Roebuck,1977; Brophy ve Evertson, 1976). Ceyhan (2006) temelde etkili öğretmenler iyi birer uzman oldukları kadar mükemmel birer iletişimcide olmalıdırlar. Öğretmenler bu becerilerini problem çözmeyi kolaylaştırmada, demokratik kararların alınmasında ve çatışmaların çözümünde kullanmalıdırlar (Güçlü, 2012).

Eğitim bireyde kendi yaşantıları yoluyla istendik yönde davranış değişimi sağlama süreci (Ertürk 1994; Kızılkoluk, 2002) olduğuna göre insanların bildiklerini başkalarına öğretme çabaları sonucu "eğitim iletişimi" kavramı doğmuştur. Eğitim iletişimi, insan toplumlarının eğitim yapmaya başladıkları ilk çağlardan beri vardır. Bir düşünceyi daha etkili aktarabilme çabası, sadece eğitimle uğraşanların değil, herkesin düşüncesinde yer alan bir konudur. İlk insanların mağara duvarlarına şekiller çizmeleri, beden dilini sembolik bir iletişim aracı olarak kullanmaları, yazıyı bulmaları, tabletler, deri ve benzeri maddeler üzerinde iletileri kalıcılaştırılmaları ve genç kuşağı eğitime etkinlikleri eğitimde iletişimin tipik kanıtlarıdır (Şimşek, 2003).

Sınıf ortamında çok yönlü bir iletişim söz konusudur. Bazen bir öğrenciye gönderilen mesaj bir başka öğrenci üzerinde daha etkili olabilir. Ayrıca öğrenci-öğrenci iletişimi de çok yoğundur ve bu aynı anda birçok duygu ve düşünceyi harekete geçirdiği için dersin akışını etkiler.

Kuşkusuz her zaman mesajlar gönderildiği gibi anlaşılmaz. Sık sık yanlış anlamalar ortaya çıkabilir. Örneğin öğretmenin, görüşünü almak ya da konuşma fırsatı vermek için soru yönelttiği bir öğrenci, öğretmenin kendisini küçük düşürmek için soru sorduğunu düşünebilir(Güçlü 2012). Bu durum kaynağın duygu ve düşüncelerini uygun iletişim biçimine çevirememesi, doğal davranmaması, alıcının gönderilen mesajı çözümleyememesi vb. nedenlerden kaynaklanıyor olabilir. Bu, tarafların etkili iletişim becerilerinden yoksun olması demektir.

Sınıflarda iletişim kurmanın amacı, alan ve veren arasında bilgi, düşünce ve tutum ortaklığı yaratmaktır(Açıkgöz 2003, 154). İletişimde en önemli nokta bilgi aktarımının iki yönlü olmasıdır. Bilgi aktarımı tek yönlü ise bilgilendirme, çift yönlü ise iletişim olarak adlandırılır. (Erdoğan(2001); Tutar ve Yılmaz(2003); Acar(2009) 'a göre sınıf içi iletişim her şeyden önce öğretme-öğrenme ve bilgilendirmeyi temel alan amaçlı bir iletişimdir. Öğrenci her öğretim düzeyinde ve her zaman gönüllü taraf olmayabilir. Öğretme-öğrenme sürecini gönüllü, dolayısıyla verimli kılacak olan öğretmen-öğrenci arasında kurulacak özel bağıdır ki bu da öğretimin amacına ulaşmasında öğretim felsefesi ve yöntemleri kadar önemli bir diğer araç olan bazı temel iletişim becerilerinin bilinmesini ve uygulanmasını gerektirir. Bu becerilerin temeli de konuşmaya dayanmaktadır. Konuşma, yapıcı veya yıkıcı olma özellikleri ile öğretmen öğrenci ilişkilerinin niteliğine ve düzeyine önemli katkıda bulunur.

Öğretmenler, belirli değişimlerin öğrencilerin yararına olabilmesi için bilgi ve becerilerini sürekli yenilemek, öğrenmeye ve gelişmeye açık olmak zorundadırlar (Özer, 1995). Etkili ve iyi öğretmen, değişim ve gelişim isteğinde olan, olumlu, esnek ve demokratik davranışlar sergileyen, coşkulu, hevesli ve diğer insanların olumlu tepkilerini alan ve onlarla birlikte olmaktan hoşlanan öğretmenlerdir (Good ve Brophy,1997). Öğretmenin öğrencileriyle olan etkileşim hem öğretme-öğrenme süreçlerinin niteliğinin artmasında hem de öğrenci davranışlarında olumlu yönde değişikliklerin meydana gelmesinde önemli rol oynamaktadır (Gökçe, 2003).

Öğretmenin sorumlulukları içerisinde, aktiviteleri öğrenilmesi için tasarlamak ve iletişimi geliştirmek önemli bir yer tutmaktadır. Bunları yaparken kültürel ve güncel olaylar, eski yaşantılardan yararlanarak sadece konuyla ilgili sınırlı kalmamalıdır. Öğrenci başarısında öğretmenin sınıfta yarattığı etkileşim ortamı çok önemlidir. Öğretmenin öğretim sürecindeki rolü özel bir önem kazanmaktadır. Öğretmenin sınıftaki başarısında, sosyal yeterliliği, teknik yeterliliğinden daha etkilidir.

Öğretmenin öğrencileri, oldukları gibi kabul etmesi, onlarla uygun bir şekilde iletişim kurması öğrencilerin öğrenmelerine ve yüksek başarıyı yakalamalarına olanak verir (Jones and Melander 1993). Eğitim sisteminde iyi bir eğitimci olabilmek için iletişim sürecini çok iyi bilmek gerekir. Öyle ki bir eğitimcinin, öğretme öğrenme sürecinde bir konuyu etkili bir şekilde öğretebilmesi, öğrencileriyle iletişim sorunu yaşamadan sağlıklı bir iletişim kurması ile mümkündür(Kayabaşı 2011).

Sınıf, fikirlerin, duyguların ve bilgilerin öğretmen ve öğrenciler arasında iletildiği bir iletişim sistemidir. Sınıfta iletişim denince ilk akla gelen öğretmenin öğrencileriyle nasıl konuştuğu ve yazdığıdır. Öğretmen, açıklama yapar, bilgi verir, yönetir, geribildirim sağlar (Zabel,1996:37). Eğitimcilerin iletişim yeterlilikleri iyi öğretmen öğrenci ilişkisini oluşturmada ve sürdürmekte de etkili bir etmen olarak kabul edilmektedir (Celep,1992). Yapılan çalışmalar da öğrenci başarısının, öğretmenin sınıf içindeki iletişim becerisiyle

doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Pektaş, 1989; Weis ve Combleth, C., , 1990; Davies ve Igbal, 1997; Çilenti, 1998; Dilekmen vd., 2008).

Sınıf İçi İletişim Engelleri öğretmeni zorlayan en önemli etken, öğrencilerin kabul edilemez davranışlarından kaynaklanan disiplin sorunudur. Eğitim-öğretimle geçirmeyi plânladığı zamanın çoğunu, sınıf içinde düzeni sağlamaya ayırmak zorunda kalan öğretmenlerin, disiplini sağlamak için sıkça başvurdukları yöntemler; yargılama, suçlama; alay etme, utandırma ve disiplin cezası veya not ile tehdit etme şeklindedir. Oysa baskıcı ve otoriteye dayanan yöntemler reddetmeyi, başkaldırmayı ve savunucu tutumu körükler. Öğretmenin bu konudaki yaklaşımı onun öğrenci davranışlarını kabul edilebilir görme konusundaki esneklik ve hoşgörü sınıрыyla; yaşanacak sorunun boyutu da takındığı tutum ve sorun çözmeye izleyeceği yöntemle; yani etkili sözel iletişim becerileriyle yakından ilgilidir (Çelenk, 2003). (Uluyağcı ve Çalışkan 2013)sözlü iletişim, ses ve dil ile oluşan söylemler, kavramlar, anlamlar ve mesajlar bütünü olarak insanın çevresini oluşturan tüm öğelerle iletişimini düzenlemede etkin bir rol oynamaktadır. Bireyin sözel olarak kendini ifade biçimlerini konu edinen sözlü iletişim alanı, zamanla bireyin diğer bireylerle, dili kullanarak edindiği konuşma ve dinleme eylemlerini kendi alanı içerisine katarak daha da önem kazanmıştır.

Sınıf İçi Etkili İletişim sınıfta, öğrenciler ve öğretmenlerin, eğitsel amaçlara ulaşabilmek için, kendilerinde var olan ve çeşitli iletişim araçlarıyla sağladıkları bilgi ve yaşantıları, uygun bir düzenleyişle paylaştıkları ortamdır. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin, ilgi ve gereksinimlerinin, yeterliklerinin, olanaklarının öğretmence; eğitsel amaçların, araçların, düzenlenişin öğretmen kılavuzluğunda birlikte belirlenmesi iletişimle olur (Çetinkanat (1998; Güçlü, 2012 ve Başar, 2003). İletişim iyi yönetilen sınıfların odak noktasını oluşturur. Çağdaş okullarda, öğretmenin anlattığı, öğrencinin dinlediği tek yönlü iletişim anlamını yitirmiştir. Öyle ki, konuşma ve dinlemenin birlikte olduğu, öğrencilerin duygu, düşünce ve fikirlerin açıkça ortaya koydukları çok yönlü iletişim becerilerini tüm öğretmenlerin öğrenmesi bir zorunluluktur. İletişimin olmadığı yerde ne öğrenme ne de öğretme söz konusu olabilir (Altıntaş, 2004). Baba ve Ace'e (1989) iletişim, haber ve bilgilerin çok yönlü akımı olarak ifade etmektedirler.

Öğretmenlerden öğrencilere, öğrencilerden birbirlerine, öğrencilerden öğretmenlere, çevreden hepsine yönelik olabilecek tek yönlü iletişim her zaman sıkıcı ve dönütün yararlarından uzaktır. Öğrencileri dinleyen öğretmen, onlara neleri ne zaman söyleyeceği konusunda da ipuçları çıkarır. Öğrencilerden alınacak dönüt, öğretmenin uygun eylemleri seçmesini kolaylaştırır (Başar, 2003). Eğitim ortamında iletişimin başarıya ulaşması, öğretmen-öğrenci etkileşiminin yönüne bağlı olarak değişebilmektedir.

Etkili iletişim becerileri, öğretmenin mesleki ve kişisel özellikleri açısından önemli bir yere sahiptir. Çünkü öğrenme süreci en genel anlamda bir iletişim sürecidir. Bu süreçte, mesaj alış-verişinin anlamlı olması, öğretmenin yeterlikleri ile ilgilidir. Sınıf-İçi iletişimin niteliği, öğrencilerin kişilik gelişimleri ve başarılarını etkileyen önemli bir unsurdur. İletişim süreçleri ile ilgili araştırmalar (Ergin ve Birol, 2000), güvenilir olan kaynakların ikna etme güçlerinin, az güvenilir olanlara kıyasla daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yüksek güvenilirliği olan kaynakların özellikleri, bilgili, ilgi çekici, inanılır, iyi anlaşabilen, esprili ve dengeli olarak sayılmıştır. Kuşkusuz bu özellikler her insanda bulunmalıdır ancak her insanın zorunlu eğitim sürecinden geçtiği ve öğretmenle sürekli etkileşimde bulunduğu düşünülürse, bu özelliklerin öncelikle öğretmende bulunması gerektiği söylenebilir.

Tüm bu açıklamalardan yola çıkarak iletişimin gerek okul gerekse de sınıf için çok önemli işlevlere sahip olduğunu söyleyebiliriz. Sağlıklı kurulan iletişimler hem okul içerisinde hem de sınıfta çok olumlu sonuçlar yaratırken, sağlıklı kurulamayan iletişimler de öğrencinin içinde bulunduğu her ortamda ve düzeyde olumsuz sonuçlar verebilir.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Gazi Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın amacını gerçekleştirmek için cevaplanması gereken sorular aşağıda sıralanmıştır:

Alt Problemler

- 1-Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 2-Adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle öğretim türünün birinci öğretim veya ikinci öğretim olma durumuna göre anlamlı bir fark var mıdır?
- 3-Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle okudukları bölümün sayısal veya sözel olma durumuna göre anlamlı bir fark var mıdır?
- 4-Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle bitirdikleri lise türüne göre anlamlı bir fark var mıdır?
- 5-Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle sosyo-ekonomik durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 6-Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle ailelerin tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 7-Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle yaşadıkları yer arasında anlamlı bir fark var mıdır?
- 8-Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileri arasında anlamlı(manidar) bir farklılık var mıdır?

2.YÖNTEM

Araştırma, Eğitim Fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının sahip oldukları iletişim becerilerine ilişkin görüşlerini farklı değişkenler açısından belirlemek amacıyla tarama modeli kullanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Evrenini; 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Ankara'daki Eğitim Fakültelerinde okuyan öğretmen adayları oluşturmaktadır.

Araştırmanın Örneklemi ise; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesinde okuyan 368(%60) kız, 249(%40)'da erkek olmak üzere toplam 617 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılanların 363(%59)'ü birinci öğretimde, 254 (%41)'ü ise ikinci öğretimde okumakta ve yine adayların 285(%46)'i Anadolu lisesinden, 177 (%29)'si Anadolu Öğretmen Lisesinden, 102(%17)'si Genel ve Diğer Liselerden, 53 (%9)'ü de meslek liselerinden mezun olmuşlardır. Bunların 304(%49)'ü şehir merkezinde, 161(%26) 'i ilçede, 81(%13)'i kasabada ve 71 (%12)'i de köyde yaşamışlardır. Son olarak adayların 290(%47)'inin ailesi "Demokratik ve Hoşgörülü, 283(%46)'nün Koruyucu ve Denetleyici,

28(%6)'inin İlgisiz, 9(%3)' nun Düşmanca ve Reddedici, 7(1)'sinin de Tutarsız ve Dengesiz olduklarını ifade etmişlerdir.

2.1 Araştırmada Verilerin Toplanması

Çalışmada veri toplama aracı Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından geliştirilen İletişim Becerileri Envanteri (İBE) kullanılmıştır. Envanter zihinsel, duygusal ve davranışsal açıdan iletişim becerilerini ölçen üç alt faktörden oluşmaktadır. Her bir faktörü ölçen 15 madde yer almaktadır. Ersanlı ve Balcı (1998), 500 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları uygulamanın ardından güvenilirliği test etmek üzere bir ay sonra 170 kişilik bir gruba tekrar uygulama yapmışlardır. İki yarım test yöntemi ile yapılan güvenilirlik çalışmasında iki yarı güvenilirlik katsayısı $r=.64$ ve test tekrar test yöntemi ile yapılan güvenilirlik çalışmasında $r=.68$ bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı ise $.72$ olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizi sonucunda maddelerin üç boyut altında toplandığı görülmüş ve bu boyutlar, içerikleri dikkate alınarak zihinsel, duygusal ve davranışsal iletişim becerileri adlarını almıştır. Boyutlardan her biriyle toplam iletişim becerileri puanı arasındaki korelasyonlar sırası ile $.83$, $.73$ ve $.82$ 'dir. Korkut (1996) tarafından geliştirilen "İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği" ile yapılan geçerlik çalışmasında da ölçeğin geçerlik katsayısı $.70$ bulunmuştur. Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucu son hali verilen envanter likert tipi 45 sorudan oluşmaktadır.

Araştırmada varyans analizi (ANOVA) uygulamalarından önce verilerin normal dağılım gösterdiği (Shapiro-Wilk testi değeri için $p>0.05$) ve varyansların homojenliği sayılıtsı (levene testi için $p>0.05$) bulunmuştur.

2.2 Verilerin Analizi

Araştırmada veriler SPSS (Statistic Packets For Social Sciences 16.5) Paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin frekans ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Belirtilen değişkenlerle verilerin karşılaştırılmasında anlamlı bir farkın olup olmadığı bağımlı "t" testi ile hesaplanmıştır. Yine çoklu değişkenler arasındaki farka ilişkin tek yönlü varyans analizi ANOVA'dan ve faklılığın hangi grup lehine olduğunu belirlemek amacı ile de LSD testinden yararlanılmıştır. Fark bulunanların değişkenlerin frekans ve yüzdeleri çapraz çizelgeler kullanılarak belirtilmiştir. Bağımlı bulunan değişkenlerin anlamlılık derecesini ve yönünü belirlemek için de Cramer's V tekniği kullanılmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

3.BULGULAR

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1 Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Cinsiyetleri Arasındaki Farka İlişkin “t” Testi Sonucu

İletişim Becerileri	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama($\bar{X}$)	Sd	t	P
Zihinsel Beceriler	Kız	368	55,1440	5,91386	,518	.186
	Erkek	249	54,8394	5,46675	,511	
Davranışsal Beceriler	Kız	368	55,6821	5,69952	,126	.384
	Erkek	249	54,9639	5,72511	,126	
Duyuşsal Beceriler	Kız	368	53,1495	7,27408	,249	.993
	Erkek	249	52,4739	6,91599	,244	
Toplam	Kız	368	163,9755	16,73587	,206	.355
	Erkek	249	162,2771	15,76898	,201	

P>0.05

Çizelge 1’e göre Öğretmen adaylarının zihinsel, davranışsal ve duyuşsal iletişim becerileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yani öğretmen adaylarının sahip oldukları iletişim becerileri hem faktör bazında hem de toplamda adayların cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği ve benzer iletişim becerilerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle öğretim türünün birinci öğretim veya ikinci öğretim olma durumuna göre anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2 Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Öğretim Türü Arasındaki Farka İlişkin “t” Testi Sonucu

İletişim Becerileri	Öğretim Türü	N	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Sd	t	P
Zihinsel Beceriler	Birinci öğretim	363	55,3085	5,52579	,137	.393
	İkinci öğretim	254	54,6102	6,00869	,143	
Davranışsal Beceriler	Birinci öğretim	363	55,4160	5,81011	,902	.266
	İkinci öğretim	254	55,3583	5,59022	,901	
Duyuşsal Beceriler	Birinci öğretim	363	53,019	6,99464	,554	.387
	İkinci öğretim	254	52,673	7,33713	,557	
Toplam	Birinci öğretim	363	163,743	16,03942	,411	.194
	İkinci öğretim	254	162,641	16,82018	,415	

$P > 0.05$

Çizelge 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının zihinsel, davranışsal ve duyuşsal iletişim becerileri ile öğretim türü (birinci ve ikinci öğretim) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yani öğretmen adaylarının sahip oldukları iletişim becerileri hem faktör bazında hem de toplamda adayların öğretim türüne göre değişmediği anlaşılmaktadır. Öğretmen adayları ister birinci öğretime isterse ikinci öğretime devam etsinler, benzer iletişim becerilerine sahip oldukları görülmektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle okudukları bölümün sayısal veya sözel olma durumuna göre anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3 Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Okudukları Bölümlerin Sözel ya da Sayısal Olması Arasındaki Farka İlişkin “t” Testi Sonucu

İletişim Becerileri	Bölümü Söz/Say	N	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Sd	t	P
Zihinsel Beceriler	Sözel	323	54,9443	5,65109	,728	.687
	Sayısal	294	55,1054	5,83438	,728	
Davranışsal Beceriler	sözel	323	55,1765	5,59806	,326	.374
	sayısal	294	55,6293	5,84340	,327	
Duyuşsal Beceriler	sözel	323	53,012	7,0556	,621	.133
	sayısal	294	52,727	7,2277	,622	
Toplam	sözel	323	163,133	15,9456	,803	.181
	sayısal	294	163,462	16,8307	,803	

$P < 0.05$

Çizelge 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının zihinsel, davranışsal, duyuşsal toplam iletişim becerileri ile okudukları bölümlerin sayısal ya da sözel olması arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Öğretmen adayları ister sözel bölümlerde, isterse de sayısal bölümlerde okusunlar sahip oldukları iletişim becerileri açısından anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yani benzer iletişim becerileri sergiledikleri anlaşılmaktadır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle bitirdikleri lise türüne göre anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge 4.1 ve 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Bitirilen Lise Değişkenine İlişkin Betimsel Veriler

İletişim Becerileri	Okul Türü	N	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Sd
Zihinsel Beceriler	Anadolu Öğretmen Lisesi	177	55,3220	4,77424

Çizelge 4.1'in devamı

	Diğer Liseler	102	54,0686	6,72848
	Meslek Lisesi	53	54,6792	4,96439
	Anadolu Lisesi	285	55,2386	6,01225
Davranışsal Beceriler	Anadolu Öğretmen Lisesi	177	55,9322	5,21862
	Diğer Liseler	102	53,7941	6,29685
	Meslek Lisesi	53	54,6792	5,67306
	Anadolu Lisesi	285	55,7614	5,71561
Duyuşsal Beceriler	Anadolu Öğretmen Lisesi	177	53,8475	5,93376
	Diğer Liseler	102	51,2843	7,65516
	Meslek Lisesi	53	53,0755	5,69362
	Anadolu Lisesi	285	52,8070	7,76376
Toplam	Anadolu Öğretmen Lisesi	177	1,65102	13,43083
	Diğer Liseler	102	1,59152	18,96291
	Meslek Lisesi	53	1,62432	13,04211
	Anadolu Lisesi	285	1,63812	17,35406

Çizelge 4.2. Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Bitirdikleri Lise Arasındaki Farka İlişkin ANOVA Testi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Fark (LSD)
	Gruplar arası	2446,70	3	815,56	3,078	,027	1-Anadolu Ö.L.> Genel ve Diğer L.
Bitirilen Lise Türü	Grup İçi	162442,36	613	264,99			2-Anadolu L.> Genel ve Diğer L.
	Toplam	164889,07	616				

P < 0.05

Çizelge 4.2 incelendiğinde, öğretmen adaylarının iletişim becerileri (zihinsel, duyuşsal ve davranışsal) ile bitirdikleri lise türüne göre (F= 3.078, p< 0.05) anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu farklılığın hangi okul türü lehine olduğunu belirlemek için, Çoklu karşılaştırma testi olarak LSD testinden yararlanılmıştır. Uygulanan LSD testi sonucu Anadolu ve Anadolu Öğretmen liselerinin Genel ve Diğer liselerden mezun olan öğretmen adaylarına göre iletişim becerilerini hem faktör bazında hem de toplamda daha fazla kullandıkları anlaşılmaktadır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle sosyo-ekonomik durumları arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge 5.1 ve 5.2’de verilmiştir.

Çizelge 5.1.Sosyo- Ekonomik Durum Değişkenine Göre Betimsel Veriler

İletişim Becerileri	Sosyo-Ekonomik Düzey	N	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Sd
Zihinsel	Düşük	50	53,2600	6,01295
	Orta	536	55,0989	5,73655
	Yüksek	31	56,5161	4,67526
Davranışsal Beceriler	Düşük	50	53,6000	6,05755
	Orta	536	55,5299	5,70907
	Yüksek	31	55,9032	4,87411
Duyuşsal Beceriler	Düşük	50	50,5000	7,92117
	Orta	536	53,0410	7,06540
	Yüksek	31	53,8710	6,42776
Toplam	Düşük	50	1,57362	17,64706
	Orta	536	1,63672	16,31091
	Yüksek	31	1,66292	13,14076

Çizelge 5.2 Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Ailelerin Sosyo-Ekonomik Durumları Arasındaki Farka İlişkin ANOVA Testi Sonucu

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Fark (LSD)	
Bitirilen Lise Türü	Gruplar arası	2276,81	3	758,93	2,861	,036	1-Yüksek Sosyo-Ekonomik Düzey>Düşük Sosyo-Ekonomik Düzey
	Grup İçi	162612,25	613	265,27			2-Yüksek Sosyo-Ekonomik Düzey>Orta Sosyo Eko.Dz.
	Toplam	164889,07	616				

P<0.05

Çizelge5.2 incelendiğinde, öğretmen adaylarının iletişim becerileri (zihinsel, duyuşsal ve davranışsal) ile Ailelerin Sosyo-Ekonomik durumları arasında anlamlı bir farklılık

gösterdiği görülmektedir. Farklılığın yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerin lehine ($F= 2.861$, $p< 0.05$) olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılığın hangi sosyo-ekonomik (düşük, orta ve yüksek) düzey lehine anlamlı olduğunu belirlemek için, çoklu karşılaştırma testi olarak LSD testinden yararlanılmıştır. LSD testi sonucu, yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerden gelen öğretmen adaylarının, düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerden gelen öğretmen adaylarına göre daha fazla iletişim becerilerine sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle ailelerin tutumları arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge 6.1 ve 6.2 verilmiştir.

Çizelge 6.1. Ailenin Tutumları Değişkenine Göre Betimsel Veriler

İletişim Becerileri	AİLENİN TUTUMLARI	N	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Sd
Zihinsel Beceriler	Demokratik ve hoşgörülü	290	55,6483	5,62376
	Koruyucu ve denetleyici	283	54,6749	5,63364
	İlgisiz	28	53,4643	4,74913
	Düşmanca ve reddedici	9	53,2222	6,01618
	Tutarsız ve dengesiz	7	51,5714	12,54136
Davranışsal Beceriler	Demokratik ve hoşgörülü	290	55,7552	5,56112
	Koruyucu ve denetleyici	283	55,4205	5,62510
	İlgisiz	28	54,1786	5,04097
	Düşmanca ve reddedici	9	51,3333	4,89898
	Tutarsız ve dengesiz	7	49,2857	12,24356
Duyuşsal Beceriler	Demokratik ve hoşgörülü	290	53,6690	6,82815
	Koruyucu ve denetleyici	283	52,4311	7,21194
	İlgisiz	28	51,8214	5,06296
	Düşmanca ve reddedici	9	48,5556	6,55956
	Tutarsız ve dengesiz	7	47,8571	16,10826
Toplam	Demokratik ve hoşgörülü	290	1,6507e2	15,67550
	Koruyucu ve denetleyici	283	1,6253e2	16,26581
	İlgisiz	28	1,59462	13,01134
	Düşmanca ve reddedici	9	1,53112	13,83333
	Tutarsız ve dengesiz	9	1,536262	13,62131

Çizelge 6.2. Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Ailelerin Tutumları Arasındaki Farka İlişkin ANOVA Testi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Fark (LSD)
Ailenin Tutumu	Gruplar arası	3915,75	4	978,99	3,722	,004	1-Demokratik ve hoş görülü> Düşmanca ve Reddedici 2-Demokratik ve hoş görülü> Tutarsız ve dengesiz
	Grup İçi	160973,31	612	263,02			
	Toplam	164889,07	616				

$P < 0.05$

Çizelge 6.2. incelendiğinde, öğretmen adaylarının sahip oldukları iletişim becerileri (zihinsel, duyuşsal ve davranışsal) ile ailelerin tutumları arasında ($F = 3,722$, $p \leq 0.05$) anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılığın öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile ailelerin hangi tür tutumları arasında (Demokratik ve Hoşgörülü, Koruyucu ve Denetleyici, İlgisiz, Düşmanca ve Reddedici, Tutarsız ve Dengesiz) farklılık gösterdiğini belirlemek için LSD testi kullanılmıştır. LSD testi sonucu, koruyucu ve denetleyici aileler lehine anlamlı bir fark çıkmıştır. Yani koruyucu ve denetleyici ailelere sahip öğretmen adaylarının, ilgisiz, düşmanca ve reddedici ile tutarsız ve dengesiz tutuma sahip ailelere göre daha fazla iletişim becerilerine sahip olduklarını söyleyebiliriz.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileriyle yaşadıkları yer arasında anlamlı bir fark var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge-7.1 ve 7.2 verilmiştir.

Çizelge 7.1.Yaşadıkları Yer Değişkenine Göre Betimsel Veriler

İletişim Becerileri	YAŞADIKLARI YER	N	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Sd
Zihinsel Beceriler	Köy	71	54,9437	5,55720
	Kasaba	81	54,6296	4,61098
	İlçe	161	54,4907	6,61354
	Şehir	304	55,4243	5,53783
Davranışsal Beceriler	Köy	71	55,2817	5,22681
	Kasaba	81	54,9136	4,86363
	İlçe	161	55,2547	6,20411

Çizelge 7.1'in devamı

	Şehir	304	55,6184	5,78085
Duyuşsal Beceriler	Köy	71	52,7606	7,90202
	Kasaba	81	52,2963	5,89586
	İlçe	161	52,2733	8,62771
	Şehir	304	53,3783	6,32547
Toplam	Köy	71	1,629912	16,87136
	Kasaba	81	1,618422	11,93467
	İlçe	161	1,6202E2	19,72989
	Şehir	304	1,6442E2	5,24931

Çizelge 7.2. Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri ile Daha Önceden Yaşadıkları Yer Arasındaki Farka İlişkin ANOVA Testi Sonucu

	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P	Fark (LSD)
Yaşadıkları Yer	Gruplar arası	826,121	3	275,37	1.029	,379	Anlamsız
	Grup İçi	160973,31	613	263,02			
	Toplam	164889,07	616				

$p > 0.05$

Çizelge-7.2. incelendiğinde, öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin (zihinsel, duyuşsal ve davranışsal) yaşadıkları yere göre ($F = 1.029$, $p > 0.05$) anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Yani öğretmen adaylarının daha önceden yaşadıkları yer ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını söyleyebiliriz.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: Öğretmen adaylarının zihinsel, duyuşsal ve davranışsal iletişim becerileri arasında anlamlı (manidar) bir farklılık var mıdır? sorusuna ilişkin bulgular çizelge-8.1 ve 8.2'de verilmiştir.

Çizelge 8.1 Öğretmen Adaylarının Zihinsel, Davranışsal ve Duyuşsal İletişim Becerilerine Ait Aritmetik Ortalamalar

İletişim Becerileri	N	Aritmetik Ortalama ($\bar{X}$)	Sd
Zihinsel Beceriler	617	55,0220	5,73505
Davranışsal Beceriler	617	55,3922	5,71610

Çizelge 8.1 de görüldüğü gibi öğretmen adaylarının zihinsel ve davranışsal iletişim becerileri $X=55$ civarında, duyuşsal iletişim becerisi ise $X=53$ 'ün biraz altındadır. Bu ortalamalar arasındaki farkın manidar olup olmadığını belirlemek için varyans analizi yapılmıştır.

Öğretmen adaylarının iletişim becerileri için çok değişkenli WILKS'in LAMBDA değeri 0,799 bulunmuştur. Bu değer $F= 77,345$ ve $P= 0,000$ düzeyinden üç iletişim becerileri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. İkili olarak hangi iki değişken arasındaki farkın anlamlı olduğu çizelge 8.2 de verilmiştir.

Faktörler	Ortalamalar İçin Fark	P
1-2	2,144	,000
2-3	-2,515	,000

Faktörler: 1-Zihinsel Beceriler 2-Duyuşsal Beceriler 3-Davranışsal Beceriler

Çizelge 8.2 de görüldüğü üzere öğrencilerin Zihinsel ve Davranışsal iletişim becerileri manidar olarak Duyuşsal iletişim becerilerinden daha iyi olduğu anlaşılmaktadır. Üniversitemize devam eden öğretmen adaylarının en fazla zihinsel, daha sonra davranışsal ve en azda duyuşsal iletişim becerilerine sahip olduklarını söyleyebiliriz.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1 Sonuçlar

Öğretmen adaylarının zihinsel, davranışsal ve duyuşsal iletişim becerileri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Öğretmen adaylarının zihinsel, davranışsal ve duyuşsal iletişim becerileri ile öğretim türü (birince ve ikinci öğretim) arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Öğretmen adayları ister birinci öğretime isterse ikinci öğretime devam etsinler benzer iletişim becerilerine sahip oldukları görülmektedir. Mısırlı(2008)'nin yaptığı araştırmada ise, bu araştırmanın aksine cinsiyet farklılıkları iletişimi engelleyen faktörlerden olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununda kadınlar ve erkekler arasında, farklı yetiştirme tarzından dolayı yaşama farklı bakma ve iletişim biçimlerinde farklılıklardan kaynaklanabileceğini ifade etmiştir. Biehler (1978),ise yaptığı bir araştırmada kızların iletişimlerinde daha çok sözel iletişimi kullandıkları saptanmıştır. Kerr(1991)'in de araştırmasında dinleme becerilerinin kız öğrenciler lehine anlamlı bir farklılık bulmuştur.

Öğretmen adaylarının zihinsel, davranışsal, duyuşsal toplam iletişim becerileri ile okudukları bölümlerin sayısal ya da sözel olması arasında anlamlı bir fark görülmemektedir.

Öğretmen adaylarının iletişim becerileri (zihinsel, duyuşsal ve davranışsal) ile bitirdikleri lise türüne göre ($F= 3.078$, $p< 0.05$) anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Uygulanan LSD testi sonucu Anadolu ve Anadolu Öğretmen liselerinin Genel ve Diğer liselerden mezun olan öğretmen adaylarına göre iletişim becerilerini hem faktör bazında hem de toplamda daha fazla kullandıkları anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile Ailelerin Sosyo-Ekonomik durumları arasında anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir. Yüksek sosyo-ekonomik düzeye sahip

ailelerden gelen öğretmen adaylarının, düşük ve orta sosyo-ekonomik düzeye sahip ailelerden gelen öğretmen adaylara göre daha fazla iletişim becerilerine sahip olduklarını sonucuna varılmıştır. Turiel'in (1983) lise öğrencileri üzerinde yapmış olduğu bir çalışmada, iletişim becerileriyle sosyo-ekonomik düzey ve yaş değişkenlerini karşılaştırmıştır. Etkili iletişim becerileri ölçeğinin kullanıldığı bu çalışmada, orta sosyo-ekonomik yapıyla yetişmiş çocukların iletişim becerilerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. İlaslan (2001), araştırmasında ortaöğretim öğrencilerinin bazı özlük niteliklerinin ve baskın ben durumlarının iletişim becerileri ile ilişkisini incelemiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin iletişim beceri düzeylerinin; sınıf, bölüm, baba eğitim durumu, baba mesleği, ailenin aylık geliri ve cinsiyet değişkenlerine göre farklılaşmamasına rağmen, anne mesleğine göre emekli olanların ve anne eğitim durumuna göre, okuma yazma bilmeyenlerin yüksek düzey elde ettikleri bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının sahip oldukları iletişim becerileri ile ailelerin tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu anlaşılmaktadır. Youniss ve Smoller (1985) yaptıkları bir çalışmada da anne baba tutumuna ilişkin olarak iletişim becerilerinde farklılık gösterdiği ortaya konulmuştur. Dalkılıç (2006)'da yaptığı bir çalışmada bireyin olumsuz yönde bir iletişim sürecinde olmasının, bireyin anne-babasıyla olan ilişkileri üzerinde olumsuz etkiler gösterdiğini saptamıştır. Koruyucu ve denetleyici ailelere sahip öğretmen adaylarının, ilgisiz, düşmanca ve reddedici ile tutarsız ve dengesiz tutuma sahip ailelere göre daha fazla iletişim becerilerine sahip olduklarını sonucuna varılmıştır.

Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin yaşadıkları yere göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Yani öğretmen adaylarının daha önceden yaşadıkları yer ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığını sonucuna varılmıştır.

Öğretmen adaylarının en fazla zihinsel, daha sonra davranışsal ve en azda duyuşsal iletişim becerilerine sahiptirler. Genel ve Diğer liselerde verilen eğitim programlarına iletişim becerilerini geliştirecek çalışmalar ya da etkinlikler eklenebilir. Acar yaptığı çalışmasında öğrencilerin iletişim becerileri ile öğrencilerin cinsiyetleri, mezun oldukları lise türü ve ailelerin tutumları arasında anlamlı bir fark gözlenirken, yaşadıkları yer ve öğrenim türüne göre ise anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

4.2 Öneriler

Sözlü iletişim kişisel ve toplumsal ilişkilerde, kültürel kimliğin korunmasında ve dilin yaşatılmasında önemli rol almaktadır. Sözlü iletişim becerilerinin kazandırılacağı yerlerden biri de okullardır. Okullarda bu becerilerin kazandırılabilmesi için hem programın hem de davranışlarıyla ve anlatım gücüyle öğrencilere örnek olacak öğretmenlerin bu konuda yeterli olmaları konusunda verilecek eğitimlerle güçlendirilmelidir. Öğretim programları dil ve edebiyat öğretimindeki bir aksaklık hem kişiyi hem de toplumu derinden etkileyeceğinden dolayı, iletişim becerilerinin geliştirilmesine yönelik öğretim programların gözden geçirilmesi gerekir.

Ailelere çocuk eğitimi konusunda ve özellikle de iletişim becerileri konusunda akademik eğitimler verilebilir. Bu eğitimlerle çocukların dışa dönük, sosyal iletişim becerileri yüksek, insan ilişkileri güçlü bireyler olarak yetiştirmeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, V. (2009) *Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur.
- Açıkgöz K (2003). *Etkili Öğrenme ve Öğretme*, Kan yılmaz Matbaası, İzmir.
- Altıntaş, E. ve Camur, D. (2004) *Beden Dili Sözsüz İletişim*. Aktüel Basım Yayım. İstanbul.
- Aydın, E. (2012), *Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirmeleri İle Sosyal Uyum Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Başak, L. (2011) *Sınıf Öğretmenlerinin Kişilik Özelliklerinin İletişim Etkisi*. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Başar, H. (2003) *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baykara, K.P. (2005) *Öğretmen Adaylarının İletişim Becerisi Alguları Üzerine Bir Çalışma*. İlköğretim-online, 4(2)17-23 <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Biehler, R. F. (1978). *Psychology Applied to Teaching*. Boston: Houghton Mifflin Corn.
- Boydak, O., Z. Türkoğlu, ve G. Şener (2010). Okul Yöneticilerinin Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranışlarının Öğretmenlerin Motivasyonuna Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 275-294.
- Brophy, J., & Alleman, J. (1991). Activities as Instructional Tools: A framework for Analysis and Evaluation. *Educational Researcher*, 20(4), 9-23.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim Donanımları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çelenk, S. (2003) *Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması*. İlköğretim-Dergisi <http://ilkogretim-online.org.tr>, 2 (2) SayfaNo:23-34.
- Celep, C. (1992) İlkokullarda Yönetici-Öğretmen İletişimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8, 301-316.
- Çetinkanat, C. (1998) *İnsan İlişkilerinde Etkili İletişim*. Çağdaş Eğitim, Ankara.
- Çilenti, K. (1992) *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Dalkılıç, M. (2006). *Lise Öğrencilerinin Anne-Baba ve Ergen İlişkilerinde Algıladıkları Problem Çözme ve İletişim Becerisinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Ö (2003). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*, Yayıncılık, Ankara.
- Dilekman, M., Başcı, Z. ve Bektaş, F. (2008) Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin İletişim Becerileri. Erzurum, *Atatürk Üniversitesi SBED* Cilt12, Sayı 2
- Davies, L. and Iqbal, Z. (1997) Tensions In Teachers Training For School Effectiveness the of Pakistan. *School Effectiveness and School Improvement*. 8,2:254-266.

- Erdoğan, İ. (2000). *Okul Yönetimi ve Öğretim Liderliği*, İstanbul, Sistem Yayıncılık.
- Ergin, A. ve Cem, B.(2000) *Eğitimde İletişim*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erkal, E. (1992), Sosyolojik Açıdan Spor, *Türk Dünyası Araştırma Vakfı Yayınları*, Ankara, s.12-13.
- Ersanlı, K., ve Balcı, S. (1998). İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, II (10). 7-12.
- Ertürk S. (1994) *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları, Sekizinci Baskı, Ankara.
- Güçlü, N. (2012) *İletişim*.(Sınıf yönetimi L. Küçükahmet Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürgeç, Y. (1997) *İşletme Yönetiminde Haberleşmenin Önemi*. Ankara: Emel Yayınevi.
- Gürsun, Y. (2007) *İlköğretim Okul Müdürlerinin Öğretmenler Tarafından Algılanan Liderlik Rollerine İle İletişim Tarzları Arasındaki İlişkinin (Kartal İlçesi Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- İlaslan, Ö. (2001). *Orta Öğretim Öğrencilerinin Bazı Özlük Niteliklerinin Ve Baskın Ben Durumlarının İletişim Becerileri İle İlişkisi*. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Jones, E and Melander, L (1993) *Speech Communication Skills for College Students. National-Center on Postsecondary Teaching, Learning and Assesment*. Pennsylvania, ERIC-ED358773.
- Kaşıkçı, E. (2006). *İmaj – İletişim & Beden Dili*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Kavcar, C, Oğuzkan, F.ve Sever, S.(2004). *Türkçe Öğretimi*, Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin, Engin Yayınevi, Ankara
- Kayabaşı, Y. (2011) *Gazi Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Öğretim Sürecinde Yaşadıkları İletişim Engelleri*. 1. Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi,05-08 Ekim, Eskişehir.
- Kazu, T. (2003) Eğitim-Öğretim Ortamında Sözel İletişim. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 158, Ankara.
- Kısaç, İ., (2002) “*Öğretmen Öğrenci İletişimi*.” Sınıf Yönetimi. (Editör: Emin Karip.) 4.Baskı. Ankara. PegemA Yayıncılık.
- Kızılloluk, H., (2002) *Eğitimle İlgili Temel Kavramlar: Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kerr, M. (1991). Background Factors Predicting Teacher Ratings of Children Performance. *Social Study of Behavioral Development*. 5(2), 17-25.
- Korkut, F. (1996) İletişim Becerilerin Değerlendirilme Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*. 2(7), 18-23.
- McKay, M., Davis, M. & Fanning, P. (2006). *İletişim Becerileri*. HYB Yayıncılık, Ankara.

- Mısırlı, İ. (2004) *Genel ve Teknik İletişim*, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.
- Okkalı, M. (2008). *İlköğretim Okullarında Örgütsel İletişim Becerilerinin Örgütsel Öğrenmeye Etkisinin Öğretmenler Tarafından Algılanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Oskay, Ü.(1993), “*XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri Kuramsal Bir Yaklaşım*”. İstanbul.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Özer, K. (1995) *İletişimsizlik Becerisi*. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Pektaş, S. (1 989) Sözel Olmayan Öğretmen Davranışlarının Öğretime Etkileri. *Çağdaş Eğitim*. 14(148), 32-36.
- Sanlı, Ö. (2009). *İlköğretim Okul Yöneticilerinin Pozitif Yönetim Yaklaşımlarının Öğrenci Başarısına Etkisi (Malatya İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Sası, M. (2008). *Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğretmen Ve Diğer Personelin Okul Müdürüyle İletişimlerinde Karşılaştıkları Yönetimsel Sorunlar*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, A., (2005). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Kişiler Arası İletişim Becerileri Ve Çatışma Yönetimi Stratejileri Arasındaki İlişki*. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı Yüksek Lisans Tezi Antalya.
- Sen, İ. (2007). *İlköğretim Okullarında Yöneticilerin Öğretmenlerle İletişiminde Yaşanan Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Şimsek, Y. ve Altınkurt, Y. (2009). *Endüstri Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin Okul Müdürlerinin İletişim Becerilerine İlişkin Görüşleri* [ÇevrimiçiSürüm]. Akademik Bakış, 17, 1-16. <http://www.akademikbakis.org/>
- Tutar, H. (2003). *Örgütsel İletişimi*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- Uluyağcı, C., Çalışkan, Ö. (2013) *Sözlü Ve Sözsüz İletişim*. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2882
- Weis, L., Combleth, C., Zeeichner, K. M. ve Appie M. W., (1990). *Curriculum for Tomorrow's Schools. Buffalo Research institute an Education for Teaching Graduate School of Education*. State University of New York: May, 1-28.
- Youniss, J., & Smollar (1985). *Adolescent Relations With Mothers, Fathers And Friends*. Chicago: University of Chicago Press.
- Zabel, R. H., (1996) *Classroom Management In Context: Orchestrating Positive Learning Environments*. Usa: Houghton Mifflin Company.